

VASTAANOTTAVA AMK VALTAKUNNALLISESTI
RASISMIA VASTAAN

ANTIRASISTISTA OPETUSAINEISTOA

TURVAPAIKKA-,
MAAHANMUUTTO- JA
KOTOUTTAMISRAHASTO

Euroopan unionin tuella

 Tampereen
ammattikorkeakoulu

Sisällysluettelo

1 KIRJALLISUUTTA JA ARTIKKELEITA	3
2 TUTKIMUKSIA, SELVITYKSIÄ JA RAPORTEJA	5
3 BLOGITEKSTEJÄ	6
4 AUDIOVISUAALISET AINEISTOT JA PODCASTIT	7
4.1 Video- / elokuvatallenteet.....	7
4.2 Musiikkiaineisto.....	7
5 OPPIMATERIAALIA	9
8 MUITA AINEISTOJA PALVELUTARJOAJILTA	11

SAATTEEKSI

Tähän opetusaineistomateriaaliin on koottu antirasismiin liittyviä eri tahojen tuottamia materiaaleja, menetelmiä sekä muita hyödyllisiä aineistoja, joita opetus- ja ohjaushenkilöstö voivat hyödyntää työssään. Eri palveluntarjoajat, kuten koulutusorganisaatiot ja järjestöt, tarjoavat myös koulutuksia ja tapahtumia aiheesta. Näistä saa päivitettyä tietoa toimijoiden verkkosivuilta.

Aineisto on koottu osana VARAVA-hanketta vuonna 2022. VARAVA-hankkeen tavoitteena on parantaa ammattikorkeakoulujen vastaanottavuutta kasvattamalla tietoisuutta rasismista ja edistämällä antirasistista toimintakulttuuria. Hankkeessa on tarkoitus tunnistaa ja tiedostaa rakenteellista rasismia korkeakoulujen toiminnassa, kehittää palveluja vastaanottavammaksi ja omaksua antirasistisia menetelmiä opetuksessa.

Lisätietoa hankkeesta: www.varava.fi

28.9.2022 Tampereella

TAMKIn VARAVA-hankkeen toimijat Sissi Huhtala, Leena Katto ja Kosti Nivalainen

Tässä aineistossa mainitut sähköiset materiaalit on tarkistettu 13.10.2022.

1 KIRJALLISUUTTA JA ARTIKKELEITA

Asunta, M: & Seppänen, E. (2020). Turvapaikka uutisissa. Mediakatsaus 2015–2020. Turku. Kovasana Kustannus.

Blomberg N., McMullen, C., Gustavsson, M. & Töringe, J. (2020). Apuväline osallistavaan työhön koulussa johdanto normit haastavaan työtapaan. Ekvalita.

Isaksson, P. & Jokisalo, J. (2018). Kallonmittaajia ja skinejä: rasismin aatehistoriaa. 4. täydennetty painos. Helsinki: Rosebud Books.

Jewell, T. (2020). This Book Is Anti-Racist: 20 Lessons on How to Wake Up, Take Action, and Do The Work. Frances Lincoln Children ´s Book.

Kanninen, S. & Markkula, H. (2011). R-sana. Kirja rasismista, ja siihen puuttumisesta.

Keskinen, S., Rastas, A. & Tuori, S. (2010). En ole rasisti, mutta... - maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino Oy

Keskinen, S., Seikkula, M. & Mkwesha, F. (toim.). (2021) Rasismi, valta ja vastarinta: rodullistaminen, valkoisuus ja koloniaalisuus Suomessa. Gaudeamus.

Kotona Suomessa: Tarinoita ja artikkeleita maahanmuutosta. (2010) Marttinen, I. (toim.). Yhteiset Lapseemme. Tallinna: AS Spin Press.

Kurki, J. 2018. Adoptoidun kokema rasismi. Opas vanhemmille. Opas vanhemmille. Saatavilla: Adoptio perheet ry.

Manderfeld, M., Harsma, E. & Miller, C.L. (2021). Antiracist Teaching Methods. Teoksessa Learning and Educational Applied Research Nexus.

Manner, M. & Nieminen, A-S. (2020). Opettajakin voi olla värisokea – rasismin kitkeminen kouluista vaatii työtä. Opettaja-lehti (7.6.2020).

Männistö, L. & Kaaja, S. (2014). Kuka muu muka? Good Relations -hanke.

Puuronen, V. (2013). Me ja muut - rasismin olemuksesta. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. 29 (23): 2543 -7.

Sainabou, S., Kytömäki, A., Amani, M., Dadi, N., Haapalinna, E., Heinonen, E., Helmanen, E., Jääskeläinen, C., Khanan, I., Meklin, N., Mäkinen, M., Niemiharju, M., Rummakko, S. & Syvänen, S. (2021). Kuinka puhua rasismista ja syrjinnästä? Opas kasvattajille ja ammattilaisille. Familia Ry.

Salmenkangas. (2005). Muutu. Puutu. Oppilaitoksen yhdenvertaisuusopas. Helsinki: Edita.

Twyman-Ghoshal, A. & Carkin Lacorazza, D. (2021). Strategies for Antiracist and Decolonized Teaching. Faculty Focus -verkkolehti.

Vainikainen, E. & Kansan Sivistysliitto ry (2022). Syrjimätön kieli, Opas inklusiiviseen kielenkäyttöön ja viestintään.

Zacheus, T., Kalalahti, M., Varjo, J., Saarinen, M., Jahnukainen, M., Mäkelä, M-L. & Kivirauma, J. (2017). Yläkouluikäisten syrjinnän, kiusaamisen ja rasismien kokemukset (Experiences of discrimination, harassment, and racism in lower secondary school). Terra 128: 1, 3–15.

2 TUTKIMUKSIA, SELVITYKSIÄ JA RAPORTEJA

Hiltunen, R. (2020) Selvitys afrikkalaistaustaisten henkilöiden kokemasta syrjinnästä.

Itkonen, T. & Talib M-T. (2013). Aito yhdenvertaisuus koulussa. Syrjinnän vastainen pedagogiikka.

Kahden kulttuurin parien ja perheiden kokema rasismi ja syrjintä Suomessa. (2020) Familia ry:n tekemä kyselytutkimuksen raportti.

Lehtovaara, H. (2021). Korkeasti koulutettujen maahanmuuttaneiden naisten kokemuksia työnhakuvaiheen syrjinnästä. Työelämän tutkimus 19(4), 620– 645.

Maury, O. (2018). Kansainväliset opiskelijat prekaarina työvoimana Suomessa: Kokemuksia työnteosta opiskelijan oleskeluluvan varassa. Sosiologia 55(4), 334-349.

Näveri, V. (2013). Rohkeasti rasismia vastaan: Rasisminvastaisia työpajoja vapaaehtoiselle ohjaajalle. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Ossi, E. (2021). Myöhemmin ymmärsin, että se on rasismia. Rasismin kokemukset peruskoulussa. Pro Gradu -tutkielma. Turun yliopisto.

Rastas, A. (2007) Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Renko, E., Larja, L., Liebkind, K., Solares, E. (2012). Selvitys syrjinnän vastaisen pedagogiikan keinoista ja käytännöistä. Sisäasiainministeriön julkaisu 50/2012.

Seikkula, M. (2020). Different antiracisms : Critical race and whiteness studies perspectives on activist and NGO discussions in Finland. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.

Souto, A-M. (2017). Arkipäivän rasismi koulussa. Etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttajanuorten ryhmäsuhteista. 2 painos. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 110. Helsinki.

Tinashe, W.T. (2022). Nuoren antirasistinen käsikirja. Helsinki: Otava.

Yhdessä vihaa vastaan- varjoraportti (2021). Anti -Racist Forum ry.

3 BLOGITEKSTEJÄ

Eid, M. & Stenroos, M. (2022). Antirasismi on kaikkien asia. Kirjoitus THL-blogissa 23.3.2022. Luettu 19.9.2022

Huhtala, S. (2022). Keskustellaanko yhdenvertaisuudesta. Kirjoitus VARAVA- hankkeen blogissa 6.6.2022.

Lähde, M. & Felin, Y. (2022). Monikulttuurisuuskasvatuksen uusi paradigma. Kirjoitus Lyfta;n blogissa 16.8.2022.

Opettaja, näin voit toimia rasismia vastaan. (2020). Kirjoitus TAT Talous ja nuoret (TAT) blogissa 6.6.2020.

Pykälämäki, S. (2021). Tunnista ennakkoluulosi ja toimi, jos huomaat rasismia. Kirjoitus Ehkäisevä päihdetyön (EHYT ry) 18.3.2021.

Rideau, R. (2020). Integrating Anti-Racist Teaching Practices into Your Course. Kirjoitus Teaching@Tufts-blogi 15.6.

Ruskeat Tytöt -kulttuurimedia Ruskeilta tytöiltä ruskeille tytöille. Kirjoitus <https://www.ruskeattytot.fi/>. Verkkojulkaisu.

Thurén, J. (2018). 9 keinoa olla hyvä valkoinen liittolainen. Blogiteksti. Ruskeat Tytöt.

Vastaanottava amk valtakunnallisesti – hanke (<https://varava.fi/blogi/>).

4 AUDIOVISUAALISET AINEISTOT JA PODCASTIT

4.1 Video- / elokuvatalenteet

Abdulkarimin, M. (2019) Unelmaduuni.

<https://www.yksittaistapaus.fi/elokuva/unelmaduuni/> (kesto 12,22 min.)

Ympäristöasiantuntija on työpaikkahaastattelussa.

All X Panel. "Oho ai sä puhut suomea?" 9.6.2021.Yle Kioski. Yle Areena (kesto 16:16 min)

Katsottu 22.8.2022. Paneelikeskustelussa tuodaan esille, miten osallistujat ovat kohdanneet arjessaan ennakkoluuloja, stereotypioita ja rasismia.

Joka asuu täällä, kuuluu tänne. Who lives here belongs here. (2021/2022) Kaamos-hanke.

Rasmus ry. Saatavilla: General 1 – Rasmus (rasmusnet.org). 29.8.2022. Hankkeen tuottamissa videoissa kuullaan eri kulttuurista tulleiden henkilöiden näkemyksiä suomalaisuudesta, jossa kulttuurinen moninaisuus on osa Suomea ja Suomen historiaa.

Koulukinoyhdistyksen ry:n Koulukino - sivustolta on tarjolla esim. rasismi hakusanalla aineistoa opetuskäyttöön.

Leppä, A. (2021). "Opettelin suomen kielen ja kouluttauduin, enkä silti saa töitä." Yle Areena. (Podcast 56:51 min).

Mahadura & Özberkan. (2020). Rakenteellinen rasismi. Saatavilla

<https://areena.yle.fi/audio/1-50525640>. Mahadura & Özberkanissa pureudutaan rakenteelliseen rasismiin ja selvitetään, millä tavalla rakenteellinen rasismi toimii ja minkälaisia vaikutuksia sillä on vähemmistöihin.

Mahadura & Özberkan. (2020). Syrjintä ja rasismi yliopistossa. Yle Areena. (Podcast 57:51 min).

Ruskeat Tytöt. (2020). Kaikkien koulu? -podcastsarja. 11 jaksoa. Soundcloud.

Tampereen seudun ammattiopisto Tredu. (2021). Moninaisen tamperelaisuuden viikko: Anu-Rohima Myllärin avauspuheenvuoro. (YouTube-video 44:53 min).

UCL & Richards, N.E.2014. Why Is My Curriculum White? (YouTube-video 20:09 min).

Would you erase racism? Maalasimme kolmen ihmisen ihot rasismilla ja testasimme moniko reagoi asiaan.19.10.2015 YleX Feat ja Ei -rasismille tuottama video. (kesto 3,5 min).

4.2 Musiikkiaineisto

Coste, R. (2021). Musta. (3.26 min).

HOK-Elanto (2015). Murheellisten laulujen maa. Joulurauhaa.

https://youtu.be/_tObUoxki1c.

Kansalaiset Medborgare.2014. Olen suomalainen.

Kela, A. (2015). Suomalainen <https://youtu.be/SrNLVN57tVg>.

Merveille, M. & Sherifi, N. (2018). Ole kanssani.

Muusikkojen liitto. (17.3. 2021). Rasisminvastainen viikko: keskustelua musiikkialan rasismista ja syrjinnästä.

Rautio, S. (2016). Räppärit rasismia vastaan palkittiin Työ- ja elinkeinoministeriön kunniakirjalla. Uutinen. Yle.fi.

Räppärit rasismia vastaan – Stop Urpoilulle. Mitä on rasismi? (24.1.2016). Mukana myös koululaisten haastatteluja.

5 OPPIMATERIAALIA

Ensiaskeleita antirasismiin. Peruskoulun työkirja. Rauhankasvatusliitto ry.(toim.).

Haastavien tilanteiden kohtaaminen Dialogikasvatus. Materiaalia ja ajankohtaista tietoa kulttuuri- ja katsomustietoisen kasvatuksen tueksi. Kulttuuri- ja uskontofoorumi FOKUS ry.

Högsten, J. & Fredriksson, T. (2021). Ensiaskleet antirasismiin.

IDI Intercultural Development Inventory. Kulttuurien välisen osaamisen mittari. HNMKY

Keski-Saari, E. (toim.) (2022) Kulttuurit ja katsomukset mediassa: opettajan opas. Saatavissa: Opettajan opas (dialogikasvatus.fi) .

Kulttuurin vuosikello. Moninaisuus. Teemaan liittyvät materiaalit.

Mitä rasismi on? Kokemukseni rasismista. Tukioppilaiden koulutusmateriaalit. Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Nuori kaukaisesta maasta (2019).

Oppiminen – yle.fi Haku ”rasismi”.

Pirola, E., Laaja, J. & Järveläinen, P. (2015). Ennakkoluuloja – minullako? rasismien ja antisemitismien vastainen oppimateriaali yläkouluille ja toiselle asteelle. Rauhankasvatusinstituutti 2015. 3. korjattu painos.

Rasmus ry. Kansainvälinen ja moninainen Suomi – Oppimateriaalia yläkouluille ja toiselle asteelle.

Rauhankasvatusinstituutti. Materiaalia opettajille.

Suomen Punainen Risti. Rasismi- lautapeli. Saatavilla Rasismi 24 -lautapeli käytettävissä! | RedNet (punainenristi.fi).

Tarinoita kavereudesta. Hyviä kulttuurivälisiä suhteita tukemassa -opettajan aineisto.Helsingin Yliopisto.

Vauramo, T., Aaltio, H. & Pohjonen, E. (2019). Vallan jäljillä. Menetelmäopas ja tietopaketti toisen asteen opettajille globaaleista valtarakenteista. African Care. Väestöliitto. Julkaisut ja materiaalit kotoutumisesta. Verkkosivu.

Vuosisatojen vaino. Rasismien ja antisemitismien vastainen oppimateriaali yläkouluille ja toiselle asteelle. Vihko 1. 2013. Muir, S., Silvennoinen, O., Laaja, J., Toivonen, H. & Flick, T. (toim.) Rauhankasvatusinstituutti ry.

Yhdenvertaisuus. Materiaalit - Yhdenvertaisuus.

Yhteiset lapsemme. <https://www.yhteisetlapsemme.fi/ole-rohkea-ja-reilu/laheaineistoa-ja-vinkkeja/lisatietoa-rasismista/>.

Yle Triplet. Haku: ”rasismi”.

6 KAUNOKIRJALLISUUTTA

Adichie, Chimamanda Ngozi. (2011) Huominen on liian kaukana. Helsinki: Otava.

Angie, T. (2017) Viha, jonka kylvät ja Mun vuoro. Helsinki: Otava.

Hubara, K. (2020) Ruskeat tytöt. Helsinki: Like.

Jelloun, T., B. (2007) Isä, mitä on rasismi? Jyväskylä: Gummerus.

Latiseva, I. (2010) Ryssänä Suomessa. Vieras väärästä maasta. Helsinki: Otava.

Mohamed, J., Adam, A., Osman, A., & Luukinen, M. (2019) Muualla suomalainen, Suomessa somali Helsinki: Picaset Oy.

Toivola, J. (2016) Musta tulee isona valkoinen. Miten päästää irti pelosta ja häpeästä ja seistä omilla jaloillaan? Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala.

Whitehead, C. (2020) Nickelini pojat. Keuruu: Otava.

8 MUITA AINEISTOJA PALVELUTARJOAJILTA

Alla olevat eri palvelutarjoajat julkaisevat antirasistiseen liittyviä aineistoja ja järjestävät aihepiiristä eri koulutuksia sekä tapahtumia:

Ad Astra ry. [Askel kohti antirasismia: Opas yliopistoyhteisölle](#). Luettu 23.9.2022

AFAES ry Afrikkalaisten ja Afrikkalais-eurooppalaisten yhdistys. <http://afaes.fi/fi/etusivu>

Africancare - monikulttuurinen kansalaisjärjestö <https://www.africancare.fi>

Allianssi ry. [Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry.](#)

Beilinson, K & Laine, M. 2020. Lähteitä antirasistisen toiminnan tueksi. Saatavilla: cutt.ly/antirasismi Luettu 28.9.2022.

Anti- Racist Forum ry. <https://www.antiracistforum.org>

Arabialaiset tasa-arvon ja integraation puolesta Suomessa [Mirsal - Arabs For Equality & Integration In Finland](#)

Familia ry. Valtakunnallinen kahden kulttuurin perheiden asiantuntijajärjestö. <https://www.familiary.fi/index.html>

Fem-R Feministinen ja antirasistinen kansalaisjärjestö. <https://www.fem-r.fi/>

Gloaalikasvatus tarjoaa tietoa globaalikasvatuksen uusista tuulista, teemoista ja toimijoista. Globaalikasvatuksen vinkkipankista löydät helposti eri kansalaisjärjestöjen vinkit. <https://gloaalikasvatus.fi/vinkit/vinkki/rasismiin-puuttumisen-treenikeha-tyopaja>

Kulttuuria kaikille. (2022). [Yhdenvertaisuus, antirasismi ja saavutettavuus toiminnassamme](#).

Maailmankuva- lehti. [Hakutulokset haulle: Rasismi - Maailman Kuvalehti](#)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry (MLL ry) [Haku: ”rasismi”](#).

Moniheli ry. Moniheli on yhteistyöverkosto että maahanmuutto- ja kotoutumiskysymysten asiantuntija. [Moniheli – Strength in diversity](#)

Monimuotoiset perheet -verkosto. www.monimuotoisetperheet.fi

MOD – Moninaisuus-Oivallus-Dialogi –toiminta, johon liittyy mm. MOD- koulutus, jonka tavoitteena on yhdenvertaisuuden edistäminen ja ihmisoikeuksien toteutuminen. <https://www.mod-koulutus.fi/>

Naisasialiitto Unioni. Feministinen ja antirasistinen järjestö [Naisasialiitto Unioni - Feminismiä vuodesta 1892](#)

Oikeusministeriö Demokratia- ja julkisoikeusosasto/ Itsehallinto ja yhdenvertaisuus. [Antirasistinen sanasto - Yhdenvertaisuus](#).

Rasmus ry -rasismin ja muukalaispelon vastainen yhdistys
<https://www.rasmusnet.org/rasmus>

Raster -Rasisminvastainen tutkijaverkosto [RASTER.FI](https://www.raster.fi) – Rasisminvastainen tutkijaverkosto
[| ANTI-RACIST RESEARCH NETWORK](https://www.raster.fi)

Rauhan ja hyvinvoinnin järjestö RAHY ry. <https://www.rahy.fi/>

Rauhankasvatusliitto ry. <https://rauhankasvatus.fi>

STEP – opintokeskus [Yhteystiedot: STEP-opintokeskus - STEP-koulutus](https://www.step.fi)

Students of colour ry. (SOCO). Helsingin yliopiston opiskelijajärjestö etniseen tai näkyvään vähemmistöön kuuluville opiskelijoille. <https://linktr.ee/socohelsinki>

Suomen kehitysjärjestöt Fingo Suomalaisen kansalaisjärjestön kattojärjestö [Suomalaiset kehitysjärjestöt - Fingo](https://www.fingo.fi)

Suomen Partio ry. <https://www.partio.fi/avainsana/antirasismi/>

Suomen Punainen risti ry. [https://rednet.punainenristi.f](https://rednet.punainenristi.fi)

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. www.tane.fi

Teaching@Tufts (2020). [Anti-Racist Teaching Resources](https://www.teachingresources.org).

Teaching/Learning Centre, Otis College. [Building an anti-racist classroom](https://www.otiscollege.edu). TLC-sivun osio.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus
[Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus - THL /antirasismi](https://www.thl.fi)

Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry. [Kulttuuria kaikille](https://www.yhdenvertaisuus.fi)

Yhdenvertaisuus -sivusto on oikeusministeriön ylläpitämä aineistosivusto yhdenvertaisuudesta ja syrjimättömyydestä kiinnostuneille henkilöille ja organisaatioille.
www.yhdenvertaisuus.fi

Yhdenvertaisuusvaltuutettu. Yhdenvertaisuusvaltuutetulla on monta eri tehtävää, joita yhdistää perus- ja ihmisoikeuksien valvonta ja edistäminen. www.syrjinta.fi